

PUTEM ILI PUTOM, PUTOVIMA ILI PUTEVIMA

Sanda Ham

(Svršetak)

Doslovno i preneseno značenje: seoskim *putom*, ali morskim *putem*

Iako je normativna preporuka o upotrebi *putom* s prijedlogom, a *putem* bez prijedloga nepripadajuća i neprihvatljiva hrvatskoj normi (jer je nenaravna hrvatskomu jeziku), ipak je trebalo više od stoljeća da ju barem djelomično napustimo: jedan dio suvremene normativne literature još uvijek slijedi karadžićevsko-maretićevsku pogriješnu preporuku (za *putom*, ići *putem*), ali drugi je dio iskoraknuo iz vukovskih stopa:

“U pravom značenju (kad *put* znači “zemljište kojim se ide” ili “putovanje”) upotrebljavaju se podjednako oba oblika, kako kod kojeg pisca: Strmim i divljim *putem* podoh bodar... *putom* se širio medeni miris topola i breza... U prenesenom značenju (kad *putem* znači “pravac, sredstvo, način, postupak”), u priložnom značenju (kad *putem* znači “usput, idući”) i u prijedložnom značenju (kad *putem* znači pomoću, preko, posredstvom) upotrebljava se samo oblik *putem*...” (Povijesni pregled, 1991.:507)

Razlikovanje je *putom* i *putem* ovaj puta zasnovano na razlikovanju značenja – jednim se oblikom izriče doslovno značenje, a drugim preneseno.

Kada je o prenesenom značenju riječ, valja upozoriti da se prenesenim značenjem ne može smatrati ni prilog ni prijedlog *putem*, pa ni govoriti o priložnoj ili prijedložnoj upotrebi imenice *put* nije točno. Točno je da su “ispod” izraza *putem* tri kategorijalna sadržaja: prijedlog, prilog i imenica, pa je onda riječ i o trima različitim leksemima, a ne o jednom leksemu s trima sadržajima. Sudeći prema jezikoslovnoj literaturi, otvoreno je pitanje kojoj vrsti nepromjenjivih riječi pripada *putem* – suglasnosti nema, pa je zavisno o normativnom priručniku *putem* ili prilog ili prijedlog. Bilo bi korisno i potrebno odgovoriti na pitanje o kategorijalnosti, ali kako to nije temom ovoga rada, tako ću nadalje govoriti samo o doslovnom i prenesenom značenju imenice *put* ostavljajući po strani prilog i/ili prijedlog *putem*. Valja napomenuti da su i starija i novija normativna literatura i upotreba suglasne u tom da je prilog i/ili prijedlog uvijek *putem*, a nikada *putom*.

Kada je o imenici riječ, nije baš jasno koja se značenja smatraju doslovnima, a koja prenesenima pa nije ni posve jasno kada upotrijebiti *putom*, a kada *putem*. Ako se podatci iz literature sažeto ispišu, slika je o upotrebi *putem* i *putom* ovakva:

	doslovno značenje	preneseno značenje
Povijesni pregled (1991.)	zemljište kojim se ide, putovanje <i>putom, putem</i>	pravac, sredstvo, način, postupak <i>putem</i>
Raguž (1997.)	strana kojom se krećemo, putovanje <i>putom</i>	sva značenja različita od doslovnih <i>putem</i>
Rječnik hrvatskoga jezika (2000.)	dugi i uski uređen prostor koji služi za prolaženje <i>putom</i>	putovanje, prostor kretanja letjelice ili plovila, sredstvo... <i>putem</i>

Uz tablicu valja dati i dodatna pojašnjenja – Raguževo je preneseno značenje doslovce ovako definirano (odnosno, nedefinirano):

“Imenica *put* ima u jednome značenju (kada znači stranu kojom se krećemo ili putovanje) nastavak *-om...* A kada znači što drugo (preneseno značenje), onda ima nastavak *-em...*” (Raguž, 1997.:12).

Rječnik hrvatskoga jezika (2001.:1024) jedni je rječnik u kojem su dva leksema *put* koja se razlikuju značenjem i sklonidbom; dvije rječničke natuknice.¹

Prvi je leksem u doslovnom značenju *puta*, uređenog ili utabanog prostora za prolazak: *put, putom* (scoski, blatnjav, makadamski, suh, zaobilazan, prijek). Drugi je leksem u svim ostalim značenjima (dakle, u onima koja nisu doslovna): *put, putem* (zračni, vodeni, dišni, mokraćni, križni, Božji... i sva frazemska značenja).

Budući da se normativne preporuke razlikuju, valja ih provjeriti u upotrebi. U Akademijinu rječniku iz hrvatskih je pisaca ispisano 38 primjera u kojima je *put* u množini doslovnom značenju – 11 *putom*, a 27 *putem*; ispisano je 56 primjera u kojima je *put* u prenesenom značenju: 25 *putom*, 31 *putem*. Iz podataka je razvidno da se iz hrvatske književnojezične tradicije može izlučiti preporuka različita od suvremene – i u doslovnom i u prenesenom se značenju upotrebljavaju oba oblika, ali češći je oblik *putem*. Slično je i u Bibliji (prema Velikoj biblijskoj konkordanciji, 1991.) od 147 instrumentala 133 je *putem*, a samo 14 *putom*. Oblici nisu upotrijebljeni prema značenju pa se, primjerice, doslovno značenje izriče i *putom* i *putem*:

“... zaobišli *putem* što vodi u Jeruzalem... za *putom* što vodi prema zapadu...”

Ni Biblija dakle, kao vrijedan jezični uzor i općepoznati i općecitani tekst, ne govori u prilog suvremenoj normi.² Anketa je pokazala sljedeće, a u skladu

1 U ostalim je rječnicima *put* naveden kao jedan leksem; jedna rječnička natuknica.

2 Što su već uočili i u drugi autori, primjerice, iz Biblije o upotrebi *putem, putom* u besprijedložnoj upotrebi opimjeruje i Zoričić, 1998.:104.

s naprijed navedenim podacima: u doslovnom je značenju 35 *putom*, 199 *putem*; u prenesenom je značenju: 45 *putom*, 189 *putem*.

Norma očito želi, na ovaj ili onaj način, ograničiti i razgraničiti *putem* i *putom*, a upotreba izmiče takvom razgraničenju. Jedino je razgraničenje koje upotreba prihvaća to da prilog i/ili prijedlog uvijek glase *putem*, a imenički instrumental glasi *putem* i *putom* bez obzira na značenje, s tim da je *putem* pretežitiji oblik. Taj je zaključak sličan preporuci iz Povijesnoga pregleda... s tom razlikom što Povijesni pregled... za doslovno značenje navodi oba oblika, ali ne govoreći o njihovoj čestotnosti, a za preneseno značenje samo *putem*. Čini se da je i opet riječ o preporuci koja ne slijedi upotrebu i jezičnu sustavnost, jednako kao što je i s preporukom o različitim oblicima zavisno o prijedložnoj i besprijedložnoj upotrebi.

Riječ je o tom da je imenica *put* jedina imenica čiji padežni nastavak zavisi o značenju. Istini za volju, zavisna je o značenju duga ili kratka množina nekih imenica, primjerice: *satovi*, *sati*; *aktovi*, *akti* – ali ovdje nije riječ o izboru jednoga od dvaju padežnih nastavaka, nego je riječ o izboru ili ne izboru osnovakoga proširka, o odnosu morfema i morfemske ništice. Osim toga, *put* nije jedina imenica muškoga roda vrste *a* koja ima jasno razgraničeno preneseno i doslovno značenje i mogućnost izbora između dvaju nastavaka, ali je prema našoj normi jedina imenica u koje se nastavci upotrebljavaju u skladu sa značenjem. Glasovno slična imenica *skut* može imati dva oblika: *skutom*, *skutem*. Norma ne dopušta oblik *skutem*, ali taj se oblik upotrebljava. Primjerice u pjesništvu M. Petričević (Pocma Uskrsnuće):

Kad nam je Pisma tumačio putem

.....

Hodali smo pod Njegovim *skutem*

Skut ima doslovno značenje: Dijete se uplašeno skrilo za majčinim *skutom*, ali i preneseno kao što je u frazemu: biti pod čijim *skutom* (ili u navedenom stihu M. Petričević.) Ipak, norma na imenicu *skut* upozorava samo zbog normativno nepravilnoga oblika *skutem* za koji se kaže da se razvio pod utjecajem sličnozvučnoga *putem*, ne spominjući i ne uočavajući preneseno i doslovno značenje. Autorica je zbog sroka sa *putem* uzela *skutem*, nego da zbog *skutom* upotrijebi *putom*.

I imenica je *kut* glasovno slična *putu*, a kao i *put* upotrebljava se u oblicima *kutom* i *kutem*. Norma upozorava na nepravilnost oblika *kutem* (smatrajući da se razvio zbog sličnozvučnosti *s putem* – dakle, isti zaključak kao i za *skutem*), ali ne uočava da i *kut*, kao i *put* i *skut* ima jasno razgraničeno doslovno i preneseno značenje: pod pravim *kutom* (u doslovnom značenju), promatrati što pod drugim *kutom* (frazemski upotrijebljeno, preneseno značenje).

Usporedba s imenicama *kut* i *skut* nije prilog tvrdnji da bi na temelju značenja trebalo razlikovati oblike *kutom*, *skutom* od oblika *kutem*, *skutem*, nego je prilog tvrdnji da na temelju značenja ne treba normativno razgraničavati *putem* i *putom* jer se ta dva oblika u praksi očito ne razlikuju onako kako to norma postavlja, a na taj se način ne razlikuju ni ostale imenice u kojih je u instrumentalu (ili kojem drugom padežu) alomorfizam nastavaka, nego se nastavci slobodno upotrebljavaju. Oba bi oblika trebalo dopustiti kada je o imenici riječ – i *putom* i *putem* – bez obzira na značenje, a u prijedložnoj i/ili priložnoj upotrebi ionako je oblik *putem* koji govornici dosljedno poštuju.

Množina: blatnjavi *putevi*, zračni *putovi*

Razdvajanje imenice *put* u dvije rječničke natuknice koje se razlikuju prema tomu je li *put* u prenesenom ili doslovnom značenju u Rječniku hrvatskoga jezika (2000.) ne odnosi se samo na različite oblike instrumentala jednine, nego i na različitu sklonidbu u množini. Tako se za doslovno značenje navodi množina *putovi*, a za preneseno značenje množina *putevi*. Rječnik hrvatskoga jezika (2000.) jedan je od triju jezičnih priručnika u kojem se i množinski oblik određuje prema značenju. Drugi je takav priručnik Brodnjakov rječnik (1992.), a treći je Zoričićev jezični savjetnik (1998.) Ako nije prihvatljivo razlikovati instrumental *putem*, *putom* na temelju značenja, onda tek nije prihvatljivo razlikovati ni množinu *putovi*, *putevi* na temelju značenja. Na to upućuju svi ostali jezični priručnici, ali i upotreba koju ću oprimjeriti iz građe već navođene u ovom radu.

Akademijin rječnik bilježi samo 23 oblika duge množine³, od toga 6 *putova* i nijedno *putevi* u doslovnom značenju; 14 *putova* i 3 *puteva* u prenesenom značenju; u Bibliji se ni jednom ne potvrđuje oblik *putevi*, a 198 je *putova*; Benešićev rječnik (1990.) oprimjeruje samo *putove* ne navodeći primjere *puteva*; Čestotnik (1999.) ne razgraničuje doslovno od prenesenoga značenja, ali zapisuje 16 *puteva* i 78 *putova* – podatci ne ukazuju samo na to da nema uporišta razlikovati *putove* i *puteve* prema značenju, nego da uopće nema uporišta za normativnu preporuku *putevi*. Od rečenog odstupaju anketni rezultati jer su se za *putove* ispitanici odlučili u 149 primjera, a za *puteve* u 319 primjera pa su *putevi* pretežitiji bez obzira na značenje. Očito je da se upotreba u književnomjeničkom stilu razlikuje od razgovorne upotrebe (a razgovornu upotrebu anketa i pokazuje), a očito je da birani i brižnije dotjerani izraz (kao što je književnomjentički) bira i oblik *putovi*, a manje birani i slabije dotjerivani stil (kao što je razgovorni) ostaje pri *putevima*. Za razgovorni je stil množina

3 U starijim je tekstovima češća bila kratka množina: *puti*.

putevi razumljiva jer prevladava i jednina *putem* pa se ovdje pokazuje točnom normativna napomena o analogiji instrumentala *putem* i množine *putevi*.

Pretežitost je oblika *putovi* (i u doslovnom i u prenesenom značenju) izražita u svim stilovima suvremenoga jezika (osim razgovornoga) što pokazuju i ovi primjeri koji nisu iz naprijed u radu navedenih i upotrijebljenih izvora, nego su iz pretežito novinskoga ili znanstvenoga stila, a posve su suvremeni:

mokraćnih *putova* (PhytoCaps – reklamni listić, Bionika, Zagreb, 2002.), upale mokraćnih *putova* (Urološki čaj – reklamni listić, Galenski laboratorij, Rijeka, 2002.), ... i znate najkraće *putove* između njih (HAK, 82/2002.), ... biti premrežena suvremenim *autoputovima* (Globus, 5. travnja 2002., str. 31.), Turski mokri *putovi*..., mokrim *putovima* (HRT, Obrazovni program, 14. 2. 2002.), Kad je već o *putovima* riječ (S. Babić, Hrvatska jezikoslovna prenja, Zagreb, 2002., str. 199.), K. B. Smith, *Putovi* kulture: opća etnologija (Zagreb, 1960.), Z. Vince: *Putovima* hrvatskoga jezika (Zagreb, 1990.), Medvedničkim *putovima* (Zagreb, program priredaba, travanj 2002.)

Mnoštvo je primjera navedeno da bi se jasno pokazalo kako podatci iz Rječnika hrvatskoga jezika ne počivaju na stvarnoj upotrebi; ondje su dišni i mokraćni *putevi*, vodeni *putevi*, *putevi* kulture, *putevi* hrvatskoga jezika... istini za volju, u građi se za ovaj rad potvrđuju i *putevi*, ali u odnosu na *putove* tek neznatno i rubno:

... pomaže kod bolesti dišnih *puteva* (Doktor u kući, 51/2002., str. 91.), ... stanje mokraćnih *puteva* (Doktor u kući, 51/2002., str. 58.), Infekcija dišnih *puteva* (Bisolex – reklamni listić, Pliva, 2002.)

Pretežitost upotrebe *putova* iz pisanih je tekstova koji podliježu lektorskom peru, a pretežitost upotrebe *puteva* iz razgovornoga je jezika gdje lektorsko pero ne zahvaća. Zbog toga je razložno u jezičnim priručnicima potražiti razloge proširenoj i čvrstoj upotrebi *putova*.

Normativnih je preporuka o pravilnoj množini imenice *put* relativno malo (ako se usporede s preporukama za instrumental jednine koje nisu zanemarene ni u jednom priručniku), ali i različite su. Tablični će prikaz jasno pokazati kako različiti autori odgovaraju na pitanje *putevi* ili *putovi*:⁴

Vuletić	(1890.)	<i>putovi</i>
Maretić	(1899.)	<i>putovi</i>
Jurišić	(1944.)	<i>putovi</i>

4 Ugledni i na normu utjecajni jezikoslovci koji nisu navedeni u tablici (Babukić, Mažuranić, Veber, Divković, Florschütz) nisu navedeni jer ne spominju množinu.

Brabec...	(1954.)	<i>putovi</i>
Pavešić	(1971.)	<i>putovi</i>
Benešić	(1990.)	<i>putovi</i>
Povijesni pregled	(1991.)	<i>putovi</i>
Anić	(1991.)	<i>putovi, putevi</i> (dvostrukost nezavisna od značenja)
Krmpotić	(1992.)	<i>putovi</i>
Brodnjak	(1992.)	<i>putovi, putevi</i> (zavisno od značenja)
Hrvatska gramatika	(1995.)	<i>putovi, putevi</i> (dvostrukost nezavisna od značenja)
Zoričić	(1998.)	<i>putovi, putevi</i> (zavisno od značenja)
Hrvatski jez. savj.	(1999.)	<i>putovi, putevi</i> (dvostrukost nezavisna od značenja)
Rječnik HJ	(2000.)	<i>putovi, putevi</i> (zavisno od značenja)
Težak – Babić	(2000.)	<i>putovi, putevi</i> (češće <i>putovi</i> , rjeđe <i>putevi</i>)
Protuder	(2000.)	<i>putovi</i>

U svakom jezičnom priručniku koji prednost daje *putovima* spominju se i *putevi*, ali kao nepravilan oblik koji ne valja upotrebljavati. Takvo stanje, stanje supostojanja dvaju oblika bilježi Anićeve rječnik jer već prema svojoj metodološkoj koncepciji bilježi sve riječi nezavisno o tom pripadaju li književnom jeziku ili ne; Hrvatska gramatika tek u svom trećem izdanju navodi *putove* i *puteve*, dok u prvim dvama izdanjima nema podataka ni o *putovima*, ni o *putevima*; Jezični je savjetnik oslonjen u mnogočemu na Hrvatsku gramatiku, pa i u jezičnom savjetu oko *puteva* i *putova*,⁵ Težakova i Babićeva gramatika isto tako navodi upotrebno stanje, ali izostavlja preporuku; razdvajanje *putova* i *puteva* zavisno od doslovnoga i prenesenoga značenja već je komentirano i odbačeno kao nevaljano. Dakle, oni priručnici koji su postavljeni ne samo jezičnoopisno, nego i čvršće jezičnonormativno, prednost daju *putovima*.

Prema tomu: *putovi* imaju izrazitu prednost u starijih književnika; *putovi* imaju izrazitu prednost u svim stilovima suvremenoga književnoga jezika (osim razgovornoga); *putovi* imaju prednost u normativnoj literaturi. Izbor je jednostavan – ako treba birati između *putova* i *puteva*, tada valja izabrati *putove*. Razgovorna upotreba ne treba biti odlučujuća jer bi to značilo već prihvaćenu i učvršćenu normu ozbiljno narušavati.

Odgovor na drugo pitanje postavljeno u ovom radu: Ovisi li oblik instrumentalne jednine i oblik duge množine o značenju – treba li *putem*, *putevi* upotrijebiti u prenesenom značenju, a *putom*, *putovi* u doslovnom značenju?, glasi ovako: i u doslovnom i u prenesenom značenju dobro je upotrijebiti i *putom* i *putem* kada je riječ o imeničkom instrumentalu, a kada je riječ o prijedlogu *i/ili*

5 O naravi preporuke u Jezičnom savjetniku i njezinoj valjanosti i pouzdanosti vidi u prošlom broju Jezika na str. 139.

prilogu upotrebljava se samo *putem*; u množini valja upotrijebiti oblik *putovi* bez obzira na doslovno ili preneseno značenje.

Hrvatizmi i srbizmi: hrvatskim *putovima*, ali srpskim *putevima*

Na treće pitanje postavljeno u ovom radu: Jesu li *putovi* hrvatski oblik, a *putevi* nehrvatski? već je odgovoreno brojnim podacima iz hrvatskih tekstova, od najstarijega doba pa do naših dana. U svim se tim tekstovima potvrđuju *putovi* (kao središnji oblik) i *putevi* (kao rubni oblik) pa nema nikakvoga razloga smatrati da su *putevi* srbizam. Kako je u srpskim tekstovima, ne mogu odgovoriti jer ih nisam prelistavala tražeći potvrde – dostatno je što se *putevi* potvrđuju u hrvatskim tekstovima (od najstarijega doba) i u hrvatskih govornika⁶ pa ih ne treba smatrati srbizmom. Riječ je tek o hrvatskoj pogriješi, a ne o srbizmu. Uostalom, kako srbizmom može biti oblik kojega se odriče srpski književni jezik: “još uvek dajemo prvenstvo oblicima sa *-ovi* (*kutovi* i *putovi*)” (Stevanović, 1989.:206).

Putevi su uočeni kao prošireniji oblik u srpskom jeziku u Pavešića (1971.:235): “U književnom jeziku zapadnih krajeva upotrebljava se oblik: *putovi*, a u istočnim *putevi*...”, a u Brodnjaka (1992.:446) su već srbizmom: “**put**, puta m, *putevi*... i u hrvatskom *putovanje*; mn. *putovi* i *putevi* (kad je riječ o *putu* u prenesenom smislu)”, ali uz pojašnjenje da se *putevi* upotrebljavaju i u hrvatskom jeziku, no u prenesenom značenju.

Iako ni u jednoga autora nema argumenata,⁷ – nema primjera ni podataka ni za hrvatski ni za srpski jezik, ipak se preporuka o *putevima* kao srbizmu zadržala do danas, a i ponešto proširila: “U srbskom se rabe samo oblici s ‘-e-’: *-putem* i *putevi*, stoga neki Hrvati rabe samo likove s ‘-o-’...” (Krmpotić, 2001.:164).

S tvrdnjom da je *putem* i *putevi* srpski ne treba se složiti jer na protivljenje upućuje argumentacija u cijelom ovom radu; s tvrdnjom da neki Hrvati upotrebljavaju samo *putom* i *putove* može se složiti jer je točna na što i opet upućuje argumentacija. Nitko ne će pogriješiti bude li instrumental jednine i nominativ množine upotrijebio u obliku *putom* i *putovi* – ne zbog toga što je izbjegao srpskim oblicima, nego jer je upotrijebio valjane hrvatske oblike.

6 I to govornika iz različitih dijalekatnih sredina koji su sudjelovali u anketi: Osječana, Brođana i Zagrepčana.

7 Na žalost, mnogima je dostatan argument godina objavljivanja – 1971., 1992., ali ne samo argument ‘za’, nego češće argument ‘protiv’.

Naglasak: *pútovi, pütovi*

Pitanje u ovom radu postavljeno o naglasku glasilo je: Koji je naglasak u množini: *pútevi/pútovi, pütevi/pütovi*. S obzirom da su oblici *pútevi/pütevi* nebitni zbog normativne prednosti koju imaju *pútovi/pütovi*, govorit ću samo o naglasku *putova*.⁸

U pisanim se tekstovima upotrijebljenim kao građa za ovaj rad ne može poći u potragu za naglaskom *putova* budući da naglasci u tekstovima nisu obilježeni, pa se valja osloniti na jezične priručnike i na živu, usmenu riječ.

Jezični su priručnici uglavnom složni kada je riječ o naglasku – pretežit je dugouzlazni naglasak: *pútovi*, što se jasno vidi iz tabličnoga prikaza:⁹

Brabec...	(1954.)	<i>pútovi</i>
Benešić	(1990.)	<i>pútovi</i>
Povijesni pregled	(1991.)	<i>pútovi</i>
Anić	(1991.)	<i>pütovi</i>
Hrvatska gramatika	(1995.)	<i>pútovi</i>
Hrvatski jez. savj.	(1999.)	<i>pútovi, pütovi</i>
Rječnik HJ	(2000.)	<i>pútovi</i>
Težak – Babić	(2000.)	<i>pútovi</i>

Živa riječ provjerena anketom ide u prilog dugouzlaznom naglasku, a ne kratkosilaznom – samo su 2 ispitanika obilježila kratkosilazni naglasak, a 104 je obilježilo dugouzlazni.

Prema tomu, valjanim se naglaskom može prihvatiti dugouzlazni naglasak: *pútovi*.¹⁰

Literatura*

- Benešić, Julije (1990.), Rječnik hrvatskoga književnoga jezika od preporoda do I. G. Kovačića, svezak 12., Zagreb
- Krmpotić Marijan (1992.), Jezični priručnik, Zagreb
- Maretić, Tomo (1899.), Gramatika hrvatskoga ili srpskoga književnog jezika, Zagreb
- Zoričić, Ivan (1998.), Hrvatski u praksi, Pula

8 Sve što se odnosi na naglasak *putova*, odnosi se i na naglasak *puteva* jer se naglasak ne mijenja s obzirom na to je li osnova proširena proširkom *-ov* ili *-ev*.

9 Autori koji nisu navedeni ne bilježe naglasak na *putovima*.

10 Opširnije o naglasnom tipu imenice *pút* (*púta, pútovi*) vidi u Hrvatskoj gramatici (1995.:114) i Povijesnom pregledu... (1991.:494).

* Navedena je u prošleme broju. Ovdje se navodi samo ona koje tamo nema.

Sažetak

Sanda Ham, Pedagoški fakultet Osijek
UDK 81'366'367.622, izvorni znanstveni članak,
primljen 5. rujna 2002., prihvaćen za tisak 26. rujna 2002.

Putem or putom, putovima or putevima in Croatian

The author discusses various normative directions which separate or constrain the use of instrumental forms: *putem*, *putom* and their plural forms *putevi* (*pūtevi*), *pútovi* (*pütovi*).

PITANJA I ODGOVORI

MRJESTILIŠTE ILI MRIJESTILIŠTE?

Na istom predavanju na kojem je postavljeno pitanje o *miješalici* i *mješilici*, a odgovorili smo u prethodnom broju, postavljeno je i pitanje o *mrestilištu*, *mrjestilištu* i *mrijestilištu* jer u našim priručnicima nalazimo različito.

I zaista, zagledanjem u priručnike nalazimo sva tri oblika. Jasno je da ćemo u onima koji imaju u svim riječima s kratkim slogom iza pokrivenoga *re* naći *e*; *mrjestilište* nalazimo u današnjem Hrvatskome pravopisu (uz *mrjestilo*, *mrjestište*), a Hrvatski pravopis iz 1944. ima *mriestilište* što bi po našem sadašnjem pisanju bilo *mrijestilište*, a tako nalazimo i u Rječniku hrvatskoga jezika u izdanju LZ i ŠK: *mrjéstilište*, s takvim naglasakom. Tako nalazimo i u istoimenom Anićevu rječniku pa i u Hrvatskome enciklopedijskome rječniku, samo što oni imaju u zagradama i *mrèstilište*. Odmah valja reći da je lik *mrijestilište* pogrješan jer je naglasak u imenica sa *-lište* uvijek kratak. Ako osnova tih tvorenica ima kratak naglasak, onda i izvedenica ima takav naglasak, ako pak osnova ima dug naglasak,

onda izvedenica ima kratkouzlazni naglasak na četvrtom slogu od kraja i zato ne može biti *mrijestilište*. Stoga i neki priručnici koji imaju samo *mrestilište* ako bilježe naglaske, imaju samo kratki naglasak, npr. Benešić u Hrvatsko-poljskome rječniku, novosadski pravopis i rječnik dviju Matice imaju *mrèstilište*.

Prema tome oni koji imaju dobar jezični osjećaj, ne mogu upotrijebiti *mrijestilište* jer osjećaju da je prvi slog kratak i da u njemu ne može biti dvoglasnik. Izbor između *mrjestilište* i *mrestilište* pitanje je odnosa prema sustavu i naravi hrvatskoga jezika, pa se prema *mrijestiti* samo od sebe nameće *mrjestilište* i zato smo taj lik i unijeli u Hrvatski pravopis, a tako već nalazimo i u našim novinama, npr. u Vjesniku od 4. lipnja o. g. na str. 7. nalazimo *mrjestilište* u naslovu i još osam puta u članku.

Kolebanja dakle ne bi trebalo biti, ali ako se ipak kolebamo, onda samo između *mrjestilište* i *mrestilište*, ali nikako *mrijestilište*.

Stjepan Babić